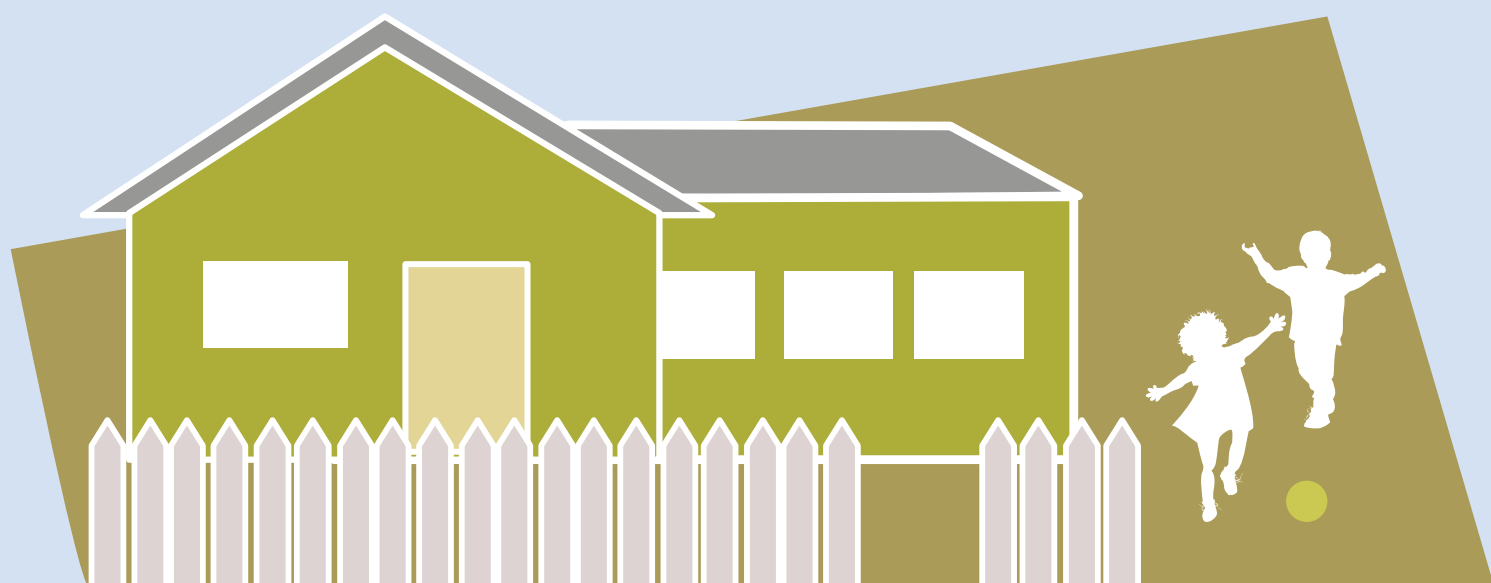

Vägledning om miljö och hälsa i förskola, skola och fritidshem

För dig som vill starta eller driver
förskola, skola eller fritidshem

Innehåll

Anmälningsskyldig verksamhet	6
Anmälan	
Miljösanktionsavgift om anmälan saknas	
Miljöförvaltningen ansvarar för tillsynen.....	6
Egenkontroll – ett krav och ett kvalitetsverktyg för verksamheten	7
Ansvar	
Risker	
Rutiner	
Inre miljö	8
Lokalyta och toaletter	
Ventilation.....	8
Kontrollera ventilationen	
Vädra effektivt	
Temperatur	
Fukt	
Varmvatten	
Dagsljus	
Ljud	
Radon	
Allergi	
Smittskydd och hygien	
Städning.....	10
Städrutiner	
Metoder	
Förutsättningar för en bra städning	
Kemikalier	
Energieffektivisering och materialval	
Yttre miljö	12
Utomhusvistelse	
Solskydd	
Trafikbuller och luftföroreningar	
Rökning	
Närhet till djur	
Magnetfält	
Störningar från barnomsorgslokal i bostadsområden	
Markföroreningar.....	13

Avfall	13
Hushållsavfall	
Förpackningar och tidningar	
El-avfall	
Farligt avfall	
Annat avfall från verksamheten	
Nattöppen förskola	15
Exempel på frågeställningar för egenkontroll	16
Miljöbalkens hänsynsregler gäller alla	17
Beviskrav	
Kunskapskrav	
Försiktighetsprincipen	
Produktvalsprincipen	
Hushållnings- och kretsloppsprincipen	
Lokaliseringsprincipen	
Skälighetsregeln	
Mer information	18

Du som driver en förskola, skola och/eller ett fritidshem har ansvaret för att verksamheten inte orsakar skada på människors hälsa eller miljön. Detta finns beskrivet i miljöbalken och dess bestämmelser. Som ansvarig för verksamheten ska du ha de kunskaper som krävs för att uppfylla bestämmelserna i miljöbalken. Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling så att nuvarande och kommande generationer fortsätter att ha en hälsosam och god miljö.

I denna vägledning har vi samlat det viktigaste om hur miljöbalken och dess bestämmelser styr din verksamhet. Det handlar om vad lagen säger, miljöförvaltningens tillsyn och vikten av kunskap och bra rutiner för verksamheten.

Miljöförvaltningen

Göteborgs Stad 2017

Anmälningspliktig verksamhet

Innan du startar en verksamhet inom barnomsorg och skola måste du anmäla verksamheten till miljöförvaltningen enligt miljöbalken (38 § i förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd).

Anmälan

Du ska göra en anmälan till miljöförvaltningen om du ska

- starta en ny förskola, skola eller fritidshem
- flytta befintlig verksamhet till ny lokal
- utöka verksamheten med nya lokaler
- tar över befintlig verksamhet.

Miljösanktionsavgift om anmälan saknas

Anmälan ska du göra senast sex veckor innan verksamheten startar. Om anmälan kommer in för sent eller uteblir kan miljöförvaltningen besluta att verksamheten ska betala en miljösanktionsavgift. Beloppet är fastställt i förordningen om miljösanktionsavgifter (2012:259) och det tillfaller staten.

Anmälningsblankett för förskola, skola och fritidshem finns att hämta på www.goteborg.se/blanketter.

Du kan även gör din anmälan direkt på webben, goteborg.se, sök i sökrutan på "anmäl lokaler för förskola, skola och fritidshem".

Om du har frågor om anmälan kontakta miljöförvaltningen telefon 031-365 00 00 e-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Miljöförvaltningen ansvarar för tillsynen

Miljöförvaltningen har ansvar för tillsynen av förskola, skola och fritidshem och ska se till att verksamheterna följer miljöbalkens bestämmelser.

Syftet med tillsynen är att kontrollera hur miljöbalkens bestämmelser efterlevs och att informera verksamheten för att säkerställa en god hälsa och miljö för barn och ungdomar.

Miljöförvaltningen som tillsynsmyndighet tar ut en avgift för tillsynen. Vid handläggning av anmälan tar miljöförvaltningen ut en timavgift.

Förskolor och skolor betalar även en årlig miljötillsynsavgift från och med 2011. Avgiften utgår enligt taxan som är bestämd av kommunfullmäktige.

Egenkontroll – ett krav och ett kvalitetsverktyg för verksamheten

Alla som bedriver verksamhet i lokaler för barnomsorg och undervisning är enligt miljöbalken skyldiga att kontrollera verksamheten genom egenkontroll. Förskolor, skolor och fritidshem är anmälningspliktiga verksamheter och därför omfattas de av kraven som anges i förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (SFS 1998:901).

Ansvar

Ansvarsfördelningen i verksamheten ska vara dokumenterad. Åtgärder försenas ofta på grund av oklarheter i ansvarsfördelningen.

Några viktiga frågeställningar:

- Är ansvaret för egenkontroll fördelat mellan dig som verksamhetsutövare och fastighetsägaren?
- Vem har det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för din verksamhet? Är detta dokumenterat?
- Har du kännedom om de lagar och förordningar som gäller för din verksamhet?
- Vem ansvarar för uppdatering av egenkontrollen, till exempel rutiner, ansvarsfördelning och kontaktuppgifter?

Risker

Syftet med egenkontrollen är att förebygga och förhindra att förskolebarn och elever utsätts för hälsorisker på grund av brister i verksamheten. Riskfaktorer kan till exempel vara fukt, mögel, buller, radon, brister i ventilationen, otillräcklig städning, kemikaliehantering, bristfälliga hygienrutiner och allt annat som kan påverka barns hälsa. Oberoende av om ansvaret för kontroller, utredningar och/eller åtgärder ligger på fastighetsägaren eller någon annan, måste den som ansvarar för verksamheten ha kunskap om riskerna. Det innebär att du som är verksamhetsutövare regelbundet ska undersöka och bedöma riskerna i verksamheten utifrån hälso- och miljösynpunkt. Detta ska vara dokumenterat.

Rutiner

Inom verksamheten måste det finnas rutiner för kontinuerlig kontroll av verksamheten för att förebygga och minska miljö- och hälsoriskerna. Det är viktigt att rutinerna är dokumenterade så att de ska kunna följas av alla. En väl genomtänkt dokumentation underlättar bedömning och uppföljning av de risker som verksamheten medför. Ett bra sätt att successivt kontrollera sina lokaler och sin verksamhet är att utforma checklistor som regelbundet prickas av vid uppföljning av egenkontrollen.

Förslag på viktiga rutiner:

- Rutiner för underhåll av lokaler, inredning och annan utrustning.
- Rutiner för hantering av klagomål.
- Städrutiner där det framgår var, hur ofta, hur och av vem städningen ska utföras.
- Hygien- och smittskyddsrutiner.
- Rutiner vid olyckor och andra tillbud, till exempel allergireaktioner.
- Rutiner för hantering av avfall och kemikalier.
- Rutiner för regelbunden kontroll av ventilationen.
- Rutiner för regelbunden uppföljning.

Egenkontroll är ett kvalitetsverktyg! Tänk på att en dokumenterad egenkontroll även fungerar som ett kvalitetsverktyg.

En fungerande verksamhet i välskötta lokaler är en lönsam investering. Exempelvis leder eftersatt underhåll av lokalen ofta till krångliga och kostsamma reparationer. Med en fungerande egenkontroll upptäcker ni brister och fel i verksamheten, lokalen eller utrustning.

Inre miljö

Du som är verksamhetsutövare är ansvarig för att lokalen och inomhusmiljön är lämplig för verksamheten. Den inre miljön beskriver lokalens utformning och inomhusmiljön.

Lokalyta och toaletter

Idag finns ingen vägledning för hur lokaler för barnomsorg och skola ska se ut eller hur många barn/elever som kan vistas i lokalerna (antal barn/elever per kvadratmeter). Förutsättningarna kan variera mellan olika verksamheter och därmed påverka vilka lösningar som är lämpliga. Det kan handla om hur lokalerna disponeras, vilken pedagogik som verksamheten bedriver eller hur mycket man är utomhus.

I förskolor bör det finnas minst en toalett per 10–15 barn och det ska dessutom finnas en separat personaltoalett. Vid undervisningssalar bör det finnas minst en toalett för varje påbörjat 15-tal elever.

Ventilation

Luften i en lokal förorenas kontinuerligt av exempelvis människor, byggmaterial och inredning. Dålig ventilation kan ge upphov till bland annat allergiska besvär, huvudvärk, trötthet, klåda och irritationer i ögon och luftvägar. För att minska risken för hälsobesvär ska ventilationen vara

anpassad för befintlig verksamhet och regelbundet skötas om. Ventilationens luftflöden ska vara anpassade efter hur många personer som vistas i lokalen, men även till hur många personer som vistas i varje rum. Ventilationen bör ha fläktstyrd till- och frånluft med ett uteluftsflöde på minst 7 liter per sekund per person samt ett tillägg på minst 0,35 liter per sekund per kvadratmeter. Har ventilationen filter är det viktigt att dessa byts regelbundet. Det är även viktigt att det finns rutiner för vädring.

Kontrollera ventilationen

Fastighetsägaren är skyldig att regelbundet kontrollera fastighetens ventilationssystem med hjälp av en behörig besiktningsman (Boverkets författningssamling BFS 2011:16). Den obligatoriska ventilationskontrollen OVK, ska genomföras vart tredje år i förskolor och skolor. Tänk på att en godkänd OVK inte är en garanti för att ventilationens luftflöden är anpassade efter det antal personer som normalt vistas i lokalen. Fastighetsägaren kan lämna uppgifter på hur många personer lokalens ventilation är dimensionerad för.

Ett enkelt sätt att kontrollera ventilationens funktion är att mäta koldioxidhalten. Om koldioxidhalten överstiger 1000 parts per million (ppm) i ett rum vid normal användning kan detta vara en indikation på att ventilationen inte är tillräcklig. Vid misstanke om att ventilationen inte fungerar tillfredsställande eller att luftflödena inte är anpassade till antalet personer som vistas i lokalen, bör du kontakta fastighetsägaren för att se till att ventilationen kontrolleras och att luftflödena mäts.

Vädra effektivt

Före och efter större samlingar är det viktigt att vädra ut lokalen eller rummet. Vädningen bör ske kort och effektivt, cirka fem minuter, genom korsdrag med flera fönster öppna samtidigt.

Temperatur

Lufttemperaturen är en viktig faktor för ett bra inomhusklimat. Inomhustemperaturen bör vara mellan 20 och 22°C. Golvtemperaturen bör helst vara runt 18°C och får inte vara lägre än 16°C. Avskärmning av solen kan behövas för att lufttemperaturen inte ska bli för hög.

Fukt

Det finns en stark koppling mellan fuktskador i byggnader och hälsoproblem. Fukt kan orsaka mögel och bakterier som avger kemiska ämnen. Kemiska ämnen kan också frigöras från material, vilket i sin tur kan ge upphov till hälsoproblem. Tecken på fuktskada kan vara missfärgning, avvikande lukt eller bubblor i golvmatta. Misstanke om fuktskada ska alltid utredas. Kontrollera att det inte finns fuktskador innan du startar verksamheten i en ny lokal. En gammal fuktskada som är felaktigt åtgärdad kan också orsaka hälsoproblem.

Varmvatten

För att minimera risken för tillväxt av bakterier, som legionellabakterier, ska varmvattnet i tappställen och ledningar ha rätt temperatur och

ledningarna ska vara utformade på korrekt sätt. Vattnet i varmvattenberedare, om sådan används, ska hålla en temperatur på minst 60°C. Varmvattnet i ledningarna ska vara minst 50°C. Där det finns risk för skällning (kranar där små barn själva använder varmvattnet) får reglering av varmvattnet till lägre temperatur ske först vid blandare. Regleringen ska vara fackmannamässigt utförd. Kontakta fastighetsägaren om du är osäker. Glöm inte att genomföra regelbunden spolning av tappstället, till exempel efter sommar- och vinterlov och att göra temperaturkontroller som en del av egenkontrollen.

Dagsljus

Rum där barn vistas permanent ska ha tillräckligt med dagsljus. Fönsterytan bör vara minst 10 procent av golvytan. Det innebär att exempelvis källar- och vindslokaler är olämpliga för barnomsorg.

Ljud

Kontinuerliga ljudnivåer från fasta installationer, till exempel ventilationsanläggningar ska inte överstiga riktvärdet 30 decibel (dBA) i lokalen. Detta är viktigt i utrymmen för lugnare aktiviteter som vilrum i förskolor och undervisningssalar i skolor. Lokaler där barn kan vara högljudda när de leker bör anpassas efter detta. Ljuddämpande tak, kuddar under stols- och bordsben och minskning av hårda ytor är några exempel på åtgärder.

Radon

Radongashalten ska alltid kontrolleras i lokaler för skola och barnomsorg. Radongashalten får inte överstiga 200 becquerel per kubikmeter (Bq/m³). En väl justerad ventilation har stor betydelse för att sänka radongashalten i inomhusluften. Radongashalten ska kontrolleras minst var 10:e till 15:e år samt vid större ombyggnationer. Förskolor och skolor som har haft problem med förhöjda radongashalter bör göra radonmätningar med tätare intervaller. Vid nybyggnation bör radonmätningar göras i lokalerna inom ett år.

Allergi

Idag är det vanligt med överkänslighet och allergi. För att de som har det inte ska få besvär i förskolan, skolan eller på fritidshemmet är det viktigt att du tänker på följande:

- Ta reda på vilka allergier som barn och personal har.
- Ta fram rutiner för det förebyggande arbetet med allergifrågorna.
- Dokumentera rutiner och riskhantering.
- Samordna det förebyggande arbetet med det övriga miljö- respektive arbetsmiljöarbetet.
- Incidenter, till exempel ett astmaanfall, bör följas upp och dokumenteras.
- De som har pälsdjur hemma bör undvika att gosa med djuret innan de går till skola eller förskola. Strumpor bör bytas varje dag och eventuellt kan särskilda kläder bäras på dagen (hemmakläder förvaras då i ett skåp) för att minska spridningen av allergener.
- Vissa växter bör tas bort från klassrummet eller avdelningen. Undvik att ta in ris och hyacinter.
- Parfym och rengöringsmedel med stark doft bör undvikas i lokalerna.
- Städningen på de allergiska barnens avdelning eller klassrum behöver ofta utökas, dock bör verksamheten ta hänsyn till val av städprodukter och begränsa användningen av dessa.

Smittskydd och hygien

Det är viktigt att det finns fasta rutiner för handtvätt och personlig hygien för både barn och personal. Hygienrutiner ska exempelvis finnas för blöjbyten, toalettbesök och måltider. För handhygien ska det alltid finnas rinnande rent vatten, tvål och engångshanddukar på alla toaletter. Det bör finnas skärpta hygienrutiner för vad personal och föräldrar ska göra vid utbrott av infektionssjukdomar för att bryta smittspridningen. Det ska finnas rutiner även för hur leksaker och annat material rengörs och eventuellt desinficeras. Det är viktigt att verksamheten har regelbunden uppföljning av rutiner vad gäller smittskydd och hygien.

”Tvätta, tvätta, liten hand...”
HYFS, Hygiensjuksköterska i förskolan

Städning

En välstädd och ren miljö är viktig för att alla ska må bra. Det är viktigt att ha kontroll över städningen och använda rätt metoder och rätt material.

Ta därför reda på vilka städmetoder som krävs för de olika utrymmena och deras ytskikt.

Städrutiner

Städschema ska upprättas där det framgår vem som städar, var, hur och hur ofta (se miljöförvaltningens exempel på städschema, www.goteborg.se). Här ska även storstädning och rengöring av textilier, möbler och leksaker ingå. Rum där barn vistas varje dag samt hygienutrymmen ska städas dagligen. Hyllor, ventilationsdon, lampor och liknande ska städas i den omfattning som behövs för att undvika att damm samlas. Stoppade möbler och textila mattor bör dammsugas varje dag. Gardiner, draperier, textila leksaker, utklädningskläder, madrasser och kuddar bör tvättas regelbundet under året. Madrassöverdrag, örngott och filter ska tvättas minst varannan vecka.

Metoder

Torra städmetoder som fuktiga dukar och moppar virvlar upp mindre damm och kräver mindre mängd städprodukter. Våta metoder, till exempel svabbning, bör användas i begränsad utsträckning men behövs när det är hårt smutsat. Tänk på att torka av efteråt eftersom kvarvarande fukt kan ge upphov till mögel och dålig lukt från golven om de är känsliga för vatten. Våta metoder sliter på golvet och kräver också att vatten byts ofta för att resultatet ska bli bra. När dammsugare används ska den ha ett effektivt filter för utblåsningsslutten. Det är lämpligt att vädra i samband med dammsugning.

Förutsättningar för en bra städning

Det är viktigt att lokalerna möbleras så att städningen ska kunna ske optimalt. Det kan innebära att man ställer upp stolar och

håller bord fria så att det går lättare att städa. Material, leksaker, madrasser och liknande bör förvaras i skåp för att undvika onödiga dammsamlingar. Forskning visar att hur ofta städningen genomförs har störst betydelse för mängden damm och allergener i inomhusluften. Ju oftare städning desto renare lokaler med lägre dammhalt. Vid städning behövs bara vatten och ett fåtal rengöringsmedel. Välj rengöringsmedel anpassat till det material som ska rengöras och tänk på att inte överdosera. När städbolag anlitas bör man välja ett företag med kvalitetssäkring/certifiering som har kunskap om hur städningen ska anpassas till verksamhetens lokaler.

En välstädd och ren miljö är viktig för att alla ska må bra. Ta därför reda på vilka städmetoder som krävs på de olika lokalerna.

Kemikalier

Kemiska produkter som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt, ska hållas inlåsta och avskilda från livsmedel. Exempel på sådana produkter är maskindiskmedel, fixervätska för teckningar, målarfärger och tändvätska. Dessa produkter är märkta med en skyddsanvisning. Produkterna ska vara tydligt märkta med bland annat skyddsanvisning, innehållsuppgift och doseringsanvisning. Det ska finnas en förteckning över kemiska produkter som är klassade som miljö- eller hälsofarliga produkter (faroklassade).

Av förteckningen ska framgå produktens namn, produktens användning, information om hälso- och miljöskadlighet samt klassificering med hänsyn till hälso- och miljöfarlighet. För varje faroklassad kemisk produkt ska det finnas ett säkerhetsdatablad som förvaras intill produkten. Databladet får man via leverantör eller tillverkare. Användningen av kemiska produkter som innebär en risk för hälsan eller miljön bör minimeras. De kemiska produkter som har en högre hälso- eller miljöfarlighet bör bytas ut enligt produktvalsprincipen. Välj i första hand miljö- och allergianpassade produkter och undvik parfymerade tvättmedel, tvål och diskmedel.

Läs mer om kemiska produkter i Kemikalieinspektionens föreskrifter (2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer 3 kap 3–6 §§.

Energieffektivisering och materialval

Det är viktigt att det finns rutiner för verksamhetens energianvändning. Verksamheten bör se över möjligheterna att sänka energiförbrukningen i lokalerna, till exempel genom val av vitvaror och belysning (närvarostyrd belysning, lågenergilampor). Inredningsmaterial, leksaker och lekutrustning bör vara av sådant material som avger så lite kemiska ämnen som möjligt.

En väl fungerande verksamhet i välskötta lokaler är en lönsam investering. Exempelvis leder eftersatt underhåll av lokalen ofta till krångliga och kostsamma reparationer.

Yttre miljö

Utomhusvistelse

Det är viktigt för barnens trivsel att det finns tillräckligt stora ytor för utomhusvistelse. Om gården ligger i direkt anslutning till en lekpark eller naturområde kan verksamhetens egen lektyta vara mindre. För förskolebarnen bör det dock finnas tillräckliga ytor på förskolegården och även möjlighet till att få skugga.

Solskydd

Förskolornas lekgårdar bör utformas så att barnen har god tillgång till skuggiga miljöer. Barn är extra utsatta för UV-strålning från solen. De har tunnare hud än vuxna och bränner sig därför lättare vilket ökar risken för att de längre fram i livet ska drabbas av hudcancer. Bästa sättet att skydda barnen är att se till att de inte bränner sig. Växtlighet och spännande lekställen i skuggan minskar barnens utsatthet för UV-strålning. Det är därför viktigt att tänka på solskyddet redan i planeringsstadiet. Utemiljön behöver utformas så att barnen alltid har tillgång till skuggiga lekmiljöer när de vistas ute i soligt väder. Särskilt viktigt är det med solskydd vid platser där barnen blir mer stillasittande som vid bord utomhus eller vid sandlådor. Förskolan kan också ta fram rutiner för att minska barnens exponering för sol genom att

pedagogerna stimulerar till lek och vistelse i skugga. Mer information finns i rapporten *Utombusmiljö på förskolor i Göteborg - Tillgång till solskydd, god ljudmiljö och god luftkvalitet*, Miljömedicinska centrum vid Sahlgrenska universitetssjukhuset (VMC).

Trafikbuller och luftföroreningar

Förskolor, skolor och fritidshem bör inte placeras vid kraftigt trafikerade gator eller nära industrier och större garage, eftersom risken för luftföroreningar och buller är stor. Kontakta miljöförvaltningens miljöövervakningsgrupp för information om luftkvaliteten och trafikbuller i det aktuella området där du planerar att etablera en förskola, skola eller fritidshem.

Bullret från vägtrafik bör inte överskrida 30 dBA (dygnsekvivalent ljudnivå) inomhus i undervisningslokaler. Och inte heller överskrida 55 dBA utomhus, enligt Naturvårdsverkets förslag 1991 till riktvärden för vägtrafikbuller.

Rökning

Enligt tobakslagen (1993:581) får inte rökning förekomma i lokaler för skolor och barnomsorg eller utomhus i anslutning till dem. Tänk på att

cigarettrök finns kvar i utandningsluften i cirka 30 minuter efter rökning och sprids dessutom via kläderna. För allergiska och astmatiska barn kan det därför vara olämpligt att personalen röker.

Närhet till djur

Med hänsyn till allergier och luktproblem bör lokaler för barnomsorg och skola inte vara lokaliserade intill djurhållning, till exempel häststall och ladugårdar. Bedömning av vad som kan räknas som rimligt avstånd görs i varje enskilt fall.

Magnetfält

I närheten av kraftledningar, ställverk, nätstationer och andra elinstallationer som genererar elektromagnetiska fält kan magnetfältsnivån vara förenad med hälsorisk. Vid nybyggnation av förskolor, skolor och fritidshem bevakas frågan av byggnadsnämnden i plan- och byggskedan.

Störningar från barnomsorgslokal i bostadsområden

Förskolor, skolor och fritidshem bör placeras så att verksamheten inte stör omgivningen. Det är

inte lämpligt att ha en barnomsorgslokal i direkt anslutning till bostadslägenheter.

Ljudisoleringen måste i sådana fall vara tillräcklig så att Folkhälsomyndighetens riktvärden för störande ljud inomhus inte överskrids i de angränsande bostäderna. Ligger lokalen bredvid en bostadslägenhet kan en extra ljudisolering av mellanväggarna vara nödvändig. Lokalen bör även ha en egen entré och ett förråd för barnvagnar så att dessa inte är i vägen för andra hyresgäster.

Markföroreningar

Förskolor, skolor och fritidshem bör inte byggas på en förorenad mark. Du som verksamhetsutövare är skyldig att se till att marken är fri från föroreningar och att den uppfyller de krav som ställs för känslig markanvändning. Det ligger också i ditt ansvar som verksamhetsutövare att kontrollera att lokalerna som inte är nybyggda är inventerade och sanerade med avseende på förekomst av polyklorerade bifenylter (PCB).

Avfall

Man kan spara stora mängder energi och naturresurser genom att producera varor och produkter av återvunnet material samt el och fjärrvärme av utsorterat brännbart avfall. Det är en av anledningarna till att avfall ska hanteras enligt miljöbalken och den lokala renhållningsordningen.

Hushållsavfall

Till hushållsavfall räknas även det avfall som uppstår i en verksamhet och som är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Exempel på hushållsavfall är köks- och brännbart avfall. Hushållsavfallet måste hämtas av en entreprenör som är upphandlad av kommunen.

I vissa fall ingår sophämtning i hyresavtalet. I annat fall beställer du själv och betalar för

verksamhetens sophämtning. Ni beställer ett sophämtningsabonnemang genom att fylla i en beställningssedel som kan hämtas på www.goteborg.se/Foretagare/Tillstand och regler. Väljer verksamheten att kompostera matavfall ska det anmälas till kretsloppskontoret. Blanketter finns på www.goteborg.se/Blanketter. Stora mängder matavfall, mer än 10 ton anmäls till miljöförvaltningen. Kompostering av trädgårdsavfall behöver inte anmälas.

Förpackningar och tidningar

Förpackningar och tidningar ska sorteras ut från övrigt avfall och får inte slängas i hushålls-soporna. I Göteborgs Stad får verksamheter som förskolor och skolor i pedagogiskt syfte slänga de förpackningarna och tidningarna som kommer på avdelningen eller i klassrummet i återvinnings-platsernas behållare för att barnen ska lära sig hur systemet fungerar.

El-avfall

El-avfall är kasserade elektriska och elektroniska produkter, det vill säga produkter som behöver sladd eller batteri för att fungera. El-avfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall. El-avfall som kan innehålla farliga komponenter klassas som farligt avfall.

Som verksamhetsutövare får du själv transportera små mängder el-avfall efter att du gjort en anmälan till Länsstyrelsen. El-avfall kan lämnas till återvinningscentraler, producenternas insamlingsystem eller återvinningsföretag/certifierade förbehandlare.

Återvinningscentralerna i Göteborg är följande: Bulycke, Högsbo, Kretsloppsparken Alelyckan, Sävenäs och Tagene.

Farligt avfall

Farligt avfall ska hållas skilt från övrigt avfall och förvaras så att obehöriga inte har tillgång till det. Till farligt avfall räknas exempelvis städ- och rengöringskemikalier, laboratoriekemikalier, färg-, lack- och limrester som innehåller organiska lösningsmedel. Lysrör och lågenergilampor som innehåller kvicksilver räknas också som farligt avfall.

Som verksamhetsutövare får du själv transportera små mängder farligt avfall till någon av de fem återvinningscentralerna efter att du har gjort en anmälan till Länsstyrelsen. Du får dock inte lämna farligt avfall på miljöstationer eller till Farligt avfall-bilen.

Blankett för anmälan finns på www.lst.se.

Annat avfall från verksamheten

Avfall som är för tungt eller skrymmande att samla i ordinarie säck eller kärl kan lämnas på stadens återvinningscentraler. Verksamhetsutövare kan få återvinningscentralkort (ÅVC-kort) med sex fria besök per år om man har abonnemang på hushållsavfall med kretsloppskontoret.

Nattöppen förskola

Du som vill bedriva en nattöppen förskola bör anpassa verksamheten till de behov som krävs. Barnen bör inte ligga för tätt i de rum som de ska sova i. Ventilationen i sovrummen bör vara dimensionerad för det antal personer som ska sova i rummet, dock är det viktigt att placeringen av sängar/madrasser anpassas så att det inte blir någon risk för drag eller kallras från fönster och ventilation. Du bör upprätta rutiner för tvätt av sängkläder och rengöring av sängar/madrasser.

Exempel på frågeställningar för egenkontroll

Här har vi samlat några frågeställningar som kan vara en hjälp i egenkontrollarbetet enligt miljöbalken.

Kunskap

- Räcker våra kunskaper för att följa miljöbalkens bestämmelser?
- Vilken kompetens finns i verksamheten som rör miljö och hälsa?
- Tas tillräcklig hänsyn till personer som har allergier eller annan överkänslighet?
- Är radongashalten kontrollerad i lokalen?
Är värdena godkända?
- Har OVK (obligatoriska ventilationskontrollen) genomförts?
- Har rektor och fastighetsägaren kunskap om hur många personer ventilationen är dimensionerad för?

Har vi dokumenterade rutiner för följande:

- Hantering av klagomål?
- Introduktion för ny personal om verksamhetens rutiner?
- Olycksfall och tillbud till exempel allergi-reaktioner?
- Arbetet med ljudmiljön i lokalerna?
- Hygien, smittskydd, daglig städ och storstäd?
- Hushållning av energi och råvaror?
- Hantering av avfall?
- Hantering av kemiska produkter, till exempel förvaring av produkter och val av produkter, finns kemikalieförteckning och säkerhetsdata-blad?

Ansvar

- Är det organisatoriska ansvaret fördelat inom verksamheten?
- Är ansvarsfördelningen mellan verksamheten (förskolan, skolan, fritidshemmet) och fastighetsägaren klarlagd och dokumenterad?
- Vem ansvarar för kontinuerlig uppföljning och utvärdering av egenkontrollen?
- Vilka risker för hälsan eller miljö medför vår verksamhet?

Miljöbalkens hänsynsregler gäller alla

I miljöbalkens andra kapitel finns grundläggande hänsynsregler. De gäller alla och styr all verksamhet. För anmälningspliktiga verksamheter som förskola, skola och fritidshem gäller dessutom preciserade krav på egenkontroll. Fastighetsägaren som hyr ut lokalen ansvarar för sin del. Som verksamhetsutövare delar du alltså på ansvaret med fastighetsägaren när det gäller lokaler för undervisning och barnomsorg. Det är därför viktigt med en tydlig ansvarsfördelning mellan verksamheten och fastighetsägare.

1§ Beviskrav

Det är verksamhetsutövaren som ska visa att verksamheten uppfyller hänsynsreglerna och att den inte orsakar skada på människors hälsa eller miljön (2 kap 1 § och 26 kap 19–22 §§ miljöbalken).

2§ Kunskapskrav

Alla som bedriver en verksamhet, planerar att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska kontinuerligt skaffa sig behövlig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller negativ påverkan. Verksamhetsutövaren ska ha aktuell kunskap om sin egen verksamhet och om de regler som gäller för verksamheten (2 kap 2 § miljöbalken).

3§ Försiktighetsprincipen

Alla som bedriver en verksamhet, planerar att göra det eller vidta en åtgärd, ska vara försiktiga och vidta de begränsningar som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten orsakar något som påverkar människors hälsa eller miljön negativt (2 kap 3 § miljöbalken).

4§ Produktvalsprincipen

Om det finns kemikalier som är mindre skadliga än de som används idag ska de användas istället. Förutom kemikalier och blandningar som städkemikalier gäller regeln även varor som är behandlade med kemiska produkter (2 kap 4 § miljöbalken).

5§ Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att

- minska mängden avfall
- minska mängden skadliga ämnen i material och produkter
- minska de negativa effekterna av avfall
- återvinna avfall.

I första hand ska förnybara energikällor användas (2 kap 5 § miljöbalken).

6§ Lokaliseringsprincipen

Platsen där verksamheten bedrivs ska vara lämplig. En sådan plats ska vara vald så att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och så liten risk för negativ påverkan som möjligt på människors hälsa och miljön (2 kap 6 § miljöbalken).

7§ Skälighetsregeln

Krav på hänsyn enligt hänsynsreglerna gäller inte om det kan anses vara orimligt att uppfylla dem (2 kap 7 § miljöbalken).

Mer information

www.notisum.se

- Miljöbalk (SFS 1998:808)
- Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899)
- Förordning om verksamhetsutövers egenkontroll (SFS 1998:901)
- Tobakslag (SFS 1993:581)
- Avfallsförordning (SFS 2001:1063)
- Förordning om miljöstraffavgifter (SFS 2012:259)

www.folkhalsomyndigheten.se

- Radon (FoHMFS 2014:16)
- Ventilation (FoHMFS 2014:18)
- Fukt och mikroorganismer (FoHMFS 2014:14)
- Buller inomhus (FoHMFS 2014:13)
- Höga ljudnivåer (FoHMFS 2014:15)
- Temperatur inomhus (FoHMFS 2014:17)
- Bullret bort, en liten handbok om god ljudmiljö i förskolan
- Buller - Höga ljudnivåer och buller inomhus
- Objektburen smitta - Hygien, smittskydd och miljöbalken

www.socialstyrelsen.se

- Smitta i förskolan – Kunskapsöversikt

www.boverket.se

- Information om legionella
- Har du legionellabakterier i dina vattenledningar? Utgivningsår 2000, ISBN-nummer: 91-7147-585-0

www.naturvardsverket.se

- Externt industribuller – Övergångsvägledning
- Naturvårdsverkets riktvärden för trafikbuller
- Naturvårdsverkets allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2)
- Naturvårdsverkets handbok 2001:3
- Egenkontroll – en fortlöpande process

www.kemi.se

- Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS2008:2)

www.astmaoallergiforbundet.se

Under Verksamhet/Tillgänglighet/I skolan

- "Allergironden" är ett verktyg som har tagits fram för att identifiera allergirisker i miljön. Den fungerar som en checklista och kan med fördel användas i samband med skyddsronden

www.miljosamverkan.se

"Kontrollrond för skola och förskola" är ett verktyg med en checklista avseende miljö, hälsa och säkerhet, inklusive arbetsmiljö och allergifrågor. Checklistan är sammanställd av Miljösamverkan i Västra Götaland

www.vardguiden.se

Under Barn och föräldrar/Sjukvårdsråd om barn

- Smittor på förskolor

www.smittskyddstockholm.se

Under Ämnesområden/Förskolan

- Magsjuka på förskola

www.strama.se

Under Dokument och rapporter

- Hygienrutiner i förskolan – Strama 2003–2004

www2.sahlgrenska.se/su/vmc

Miljömedicinska Centrum vid Sahlgrenska universitetssjukhuset

- Rapporten "Utomhusmiljö på förskolor i Göteborg - Tillgång till solskydd, god ljudmiljö och god luftkvalitet"

Miljöförvaltningen

Box 7012, 414 59 Göteborg • Telefon: 031-365 00 00

E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se